

Välkommen till Rörös naturreservat

Rörö är den nordvästligaste av Öckerö kommuns tio bebodda öar. På ön finner du geologiskt intressanta strövområden och ett rikt växt- och djurliv. Naturreservatet bildades år 1976 för att bevara den unika naturen och stoppa exploatering. Sandtäckter hade redan påbörjats och på heden "Et", öster om den lilla insjön "Ers vatten", planerades ett stort antal sommarstugor.

Ön har många trevliga utflyktsmål

Motionsslingor och bad

I naturreservatet finns två motionsslingor som är markerade med orange respektive blå stenar. Slingorna överensstämmer i stort sett med de gamla "mjölkeväja", som byns kvinnor trampade upp under den tid då djurhållningen var en viktig del av öns ekonomi. Vid Möddalen passerar du en snäckskalsbank som bildades då ön ännu låg under vattenytan. Den kom i dagen vid landhöjningen efter den senaste istiden. Här hämtade öborna förr hönsens behov av snäckskal. På ön finner du många fina ställen att bada på, allt från vita barnvänliga sandstränder till klippor.

Grillplatser

Du kan köra med barnvagn från färjan ända ut till rastplatsen vid klapperstensfältet på västra sidan av Ersvattnet (Ersvan). Rullstolar kan också ta sig fram, men kan behöva stöd då stigen lutar lite på sina håll. Vid rastplatsen ligger en av öns tre grillplatser. Utmed Ers vik i söder och på Tåängen i norr finner du ytterligare två stycken grillplatser. Tåängen är en öppen vacker äng omgiven av berg där du alltid kan finna lä. Besöket är väl värt den långa promenaden.

Labyrint

Labyrinten vid norra Sandviken är rolig att springa omkring i om du har barnasinnets kvar. Vissa delar av labyrinten verkar betydligt äldre än andra. Troligen består den av flera mindre labyrinter som byggts samman till ett enda labyrintsystem.

Labyrinten vid Sandviken

Utsiktsberg

Gör gärna en avstickare till något av öns utsiktsberg som Apelviksberget med den gamla minan, Fyrvala eller till Grevens Vale.

Vaktstation

Grevens Vale tros ha fått sitt namn efter greve Jacob av Nordhalland, känd bland annat för att ha byggt Varbergs slott. År 1286 blev greven och några andra danska adelsmän anklagade för mord på sin dåvarande kung, Erik Klipping, och de dömdes som fredlösa. Den norske kungen tog sig an dessa adelsmän och lät dem bo på Ragnhildsholmen i Nordre älv. Då passade det bra med en vaktstation på Rörö om danskarna skulle anfalla.

Silversmygare,
Hesperia comma

Silversmygaren är en art som hotas när betet vid kusten upphör. Fjärilen gynnas av får bete.

Landskapet präglas av olika bergarter

Inlandsisen har satt sin prägel på landskapet. Grus, sand och sten avsattes framför inlandsisen (en s.k. israndbildning) och blev senare bearbetat (svallat) av havet i strandzonen. Kvar finns nu det vidsträckta klapperstensfältet som täcker ön västsida.

Berggrunden består till största delen av gnejs. Ådergnejsens ljusa skikt domineras av mineralerna kvarts och fältspat, medan det mörka skiktet är ett slags glimmer. Vid Munkhuvudet finns grönsten, som lätt vittrar sönder och ger näringsrik jord. Jättegrytor hittar du vid Sandviken och på Ers kullar i söder. Högsta höjden är 41 meter över havet och ligger nästan mitt på ön. Strax öster om vägen vid Kärrsviken finns en liten raukliknande sten. Smältvattnet från senaste istiden har gröpt ur en huvudliknande formation i berget. Öborna kallar den för Krogete Jon. "Äkta" raukar finner du på Gotland och Island.

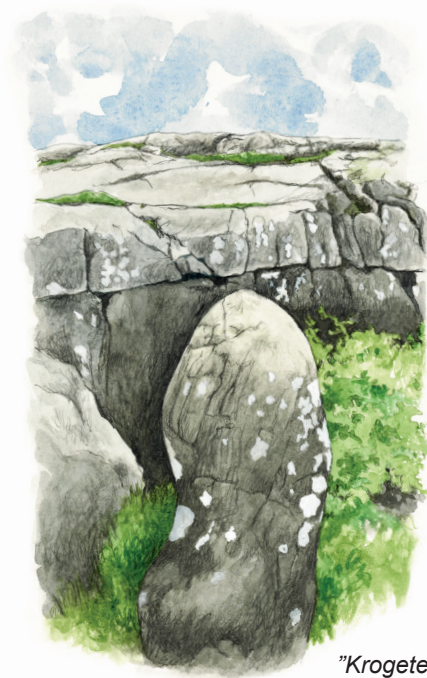
Hamnen – den naturliga träffpunkten

Merparten av servicen på ön är koncentrerad till hamnen. Här ligger färjeläge, sjöräddningsstation, affär med diesel- och bensinmack, kafé och fiskaffär med restaurang. Den fina gästhamnen är mycket välbesökt och håller god klass. Dessutom är det nära till barnvänliga badstränder. Skola och idrottshall ligger en bit upp efter vägen. Ännu en bit norr utefter samma väg ligger biblioteket som är inrymt i öns församlingshem. Övernattning erbjuds på flera håll och det finns både vandrarhem och bed and breakfast.

Sjöfarten var viktig för ön

Närheten till havet och den allt livligare sjöfarten skapade ett behov av att lotsa båtar. Under perioden från 1702 till 1905 fanns en lotsstation på ön. Du kan fortfarande se några hus som är kvar från den tiden och som är ganska oförändrade. På norra sidan av ön ligger grunden till Håkans hytta. Förmodligen syftar namnet på en uppsikts- och lotsstation. Håkon den Gamle av Norge lät bygga den i mitten av 1200-talet då han befolkade Öckeröarna. Håkon reste även Ragnhildsholmens slott vid gamla Kungahälla i Nordre älv.

Sedan medeltiden är sundet mellan Rörö och Hyppeln känt som Röröhamn. Sundet är så gott som isfritt även under stränga isvintrar. Grova moringar (järnringar) i bergen runt omkring vittnar om att även större fartyg använt Röröhamn som vinterhamn. På Rörös södra sida kallas området Hågenshamn.

"Krogete Jon"

Gravar utmed stranden vittnar om förlista fartyg

I dag tänds inga falska fyrar på berget Fyrvala för att den ogästvänliga stenstranden på västsidan ska "välsignas" med vrak. I de gravar du träffar på utefter stranden viljar kanske resterna av personer som varit döda då sjön lämnade tillbaka dem för att begravas (rösas) efter tidens sed. I ett par gravar ligger möjligen en hel besättning från ett engelskt skepp, eftersom de går under benämningen "Engelsmännera".

I dag slår ingen heller ihjäl de stackare som råkat stranda här – tvärtom. År 1907 bildades nämligen Svenska Sällskapet för Räddning af Skeppsbrutne, SSRS, som sedan 1917 har haft en räddningsstation på Rörö. Sjöräddningssällskapet drivs än i dag med insamlade medel där varken stat eller kommun bidrar med pengar.

När sillen gick till rädde goda tider

Norr och öster om Rörö breder en vidsträckt, men gles skärgård ut sig. En del av holmarna har varit bebodda under sillperioderna. På Rammen, strax öster om Rörö, fanns minst två större trankokerier. Lämningar efter dessa fabriker syns tydligt som invallade grumsdammar, där det stinkande avfallet samlades. Tran är en olja som kan utvinnas ur fisk och den är rik på A och D-vitamin. Under 1700-1800-talet användes den mest som olja till lampor, smörjmedel och tvål.

Även på Rörö ser du spår efter denna tid. En byggnad som står kvar i öns norra bebyggelse kallas fortfarande för "Krogen". Krogarna ägdes av sillpatronen och var lika viktiga för honom som

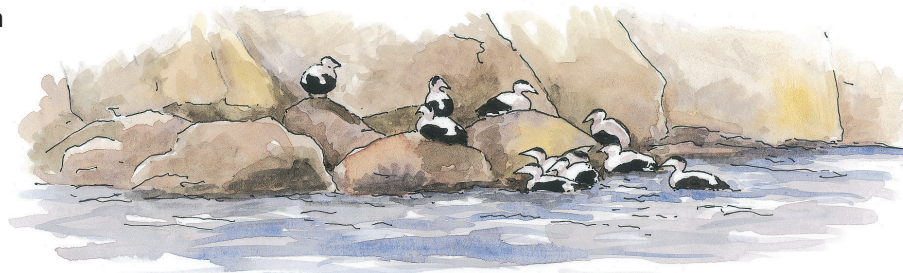
trankokeriet. Här fick patronen nämligen tillbaka en del av de pengar som han betalat ut i lön till arbetarna.

Denna "glansperiod" har präglat skärgården till stor del. De enorma trankittlarna skulle hållas kokande dygnet runt. Hur mycket ved som gick åt till detta går knappast att gissa. De träd och buskar som fanns på ön stoppades under industrins grytor eller eldades upp i stugorna som också behövde bränsle. Även rötterna grävdes upp till detta ändamål, vilket fick till följd att mycket av den lätta sandjorden blåste eller spolades bort i samband med storm och regn. Bristen på bränsle gjorde att befolkningen också tog upp torv på vissa ställen. Öns många dammar, flera av dem översållade av näckrosor under sommaren, kan därför vara ett resultat av torvbrytningen.

Jordbruk och fiske – viktiga försörjningskällor

Under en period var Rörös jordbruk ett viktigt tillskott för att försörja öns invånare. All mark som gick att använda till åker odlades. Den magrare utmarken användes till bete. Gränsen mellan utmarken och den bördigare åkermarken finns kvar i form av en stengärdesgård, som till stor del även skiljer reservatet från den övriga marken. Betesdjuren gick i utmarken hela sommaren till den 10 oktober då "Stora Grinna" öppnades. Då var det fritt fram för djuren att ta för sig av det som fanns kvar att äta på den bördigare marken.

Fisket har alltid varit ekonomisk viktigt för öborna. I dag är Rörö ett av få bohuslänska fiskelägen där fisket fortfarande är viktigt. Yrkesgruppen fiskare är färre, men de tar upp större fångster nu för tiden. Det beror på att dagens stora fiskefartyg är både effektiva och högteknologiska. Fritidsfisket är också omfattande, framförallt när det gäller hummer, makrill, lax och havskräfta.

Ejder,
Somateria mollissima

Titta på trutar och ejdrar

Rörö är en bra rastlokal för flyttfåglar och ett stort antal arter passerar ön varje år. Mellan Sandvikarna och Tåviken kan dyningen ibland bjuda på ett storslaget skådespel med vattenkaskader i skummande pelare mot skyn. Där mitt i de häftiga vindbyarna hänger trutarna (gale), otroligt överlägsna ejdrarna. Ejdrarna (erera) har stora problem med vinden. De kan komma ur kurs och ha all möda att klara sträcket förbi bergen. Detta utnyttjades förr då jakt på sjöfågel var ett sätt att skaffa kött i grytan som omväxling till fiskdieten. Vinden drev nämligen fåglarna inom skotthåll för skyttarna. Andra fågelarter att hålla utkik efter är tretåig mås (regnsky) och havssula (bergsman).

Ålgräsängar är havets barnkammare

Vid Sandviken och Tåviken finns många havs levande arter. Den sandiga botten täcks av det livsviktiga ålgräset. Ålgräsängar är barnkammare för bland annat torsk, rödspätta och kräftdjur.

Landskapet växte igen när betesdjuren försvann

Den historiska markanvändningen på ön har gjort att många av de arter som finns här har koppling till öppna marker. Från 1950-talet och framåt började jordbruket på ön att trappas ner och betesdjuren försvann. Bränsle från utmarken behövdes inte längre när olja och el värmdes husen. Då började buskar och träd åter att breda ut sig över ön. Tall planterades ut på några ställen. Så småningom blev det besvärligt att ta sig fram i terrängen. Många växt- och insektsarter fick också svårt att överleva när landskapet växte igen.

Scharlakansröd vaxskivling,

Hygrocybe punicea
Vaxskivlingar är ofta vackert färgade. De är känsliga för gödsling och igenväxning.

EU-projektet GRACE återställer landskapet

Under åren 2012–2015 gjordes stora restaureringsinsatser i EU-projektet GRACE för att öppna upp de igenväxta markerna. Nu finns det betesdjur igen och de hjälper till att hålla vegetationen nere så att växter och djur kan frodas. Djurens dynga gör också att de hotade dyngskalbaggar kan leva här tillsammans med ett myller av andra sällsynta insekter. Hällmarker med ris och ljung sköts även med hjälp av återkommande bränningar. Då försvinner gammal ljung och de tjocka lagren av döda växtdelar. Nu kan fröbanken i marken gro, många växter och djur kommer tillbaka och betet blir smakligare.

Många rara växter har hittat tillbaka till ön

Mellan de kala bergen går gröna stråk där det växer arter som är beroende av öppna marker. Du kan hitta Jungfru Marie nycklar, jungfrulin, brudbröd, kustgentiana, ljungögontröst, ängsvädd, ängshavre, vildlin, darrgräs och många andra blommor. Blommande marker är vackra men också livsnödvändiga för många insekter, som fjärilar och vilda bin.

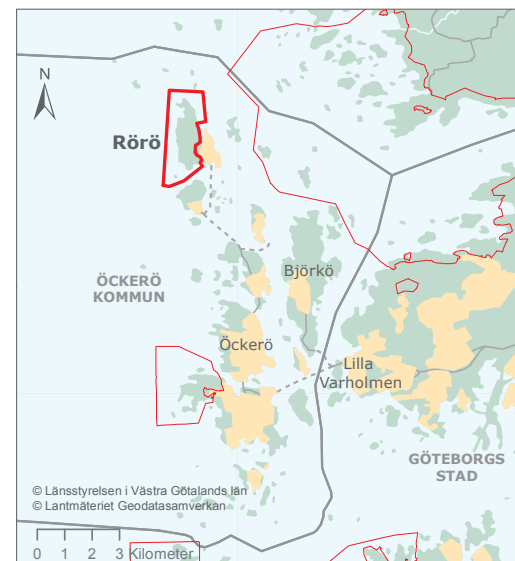
Kattfot,
Antennaria dioica
Kattfoten trivs i öppna miljöer.

Ostronörten – en sällsynt gäst i naturen

Rörö har en stor variation av olika naturtyper. Här hittar du ljunghedar och gräsmarker, mossar och dammar, badvänliga sandstränder och klapperstenstränder. På det stora klapperstensfältet på västra sidan av ön växer den mycket sällsynta arten ostronört. Den blommar med blåaktiga blommor i juli till augusti.

Ostronört,
Mertensia maritima

Att ta sig till Rörö

Rörö ligger i den yttersta skärgården med öns västsida helt öppen mot havet. Ta buss till Lilla Varholmen (vissa turer går hela vägen till Burö). Åk Trafikverkets färja till Hönö Pinan. Därefter buss eller bil till Burö. Åk sedan vidare med Trafikverkets färja till Rörö. Parkera gärna bilen på Burö, eftersom det ofta är platsbrist på färjan. Det finns också cykelbanor utmed större delen av vägen från Göteborg till Burö.

Reservatsföreskrifter

Det är bland annat förbjudet att

- elda annat än på plats som förvaltaren anordnat för ändamålet,
- framföra motordrivet fordon,
- tälta eller ställa upp husvagn,
- plocka blommor eller gräva upp växter,
- bortföra eller omlagra sten på klapperstensfälten.

Förvaltare: Väst kuststiftelsen

Text: Alf Lundgren. Uppdaterad av Rörö hembygdsförening och Länsstyrelsen 2016

Illustrationer: Kerstin Hagstrand-Velicu

Foldern har medfinansierats av EU:s Life+-fond och Naturvårdsverket i "GRACE-projektet" – Bete och restaurering av skärgårdsöar